

Załącznik nr 16: Standard mieszkań, pomieszczeń i usług świadczonych w mieszkaniach z usługami/ze wsparciem

Dotyczy

Minimalny standard usług w mieszkaniach ze wsparciem/z usługami przeznaczonych dla osób wchodzących w skład grupy docelowej dla naborów nr FELB.06.14-IZ.00-003/25 (podregion zielonogórski) i FELB.06.14-IZ.00-004/25 (podregion gorzowski) wraz z systematyką obejmującą mieszkania treningowe oraz mieszkania wspomagane.

Standard dotyczy wyłącznie kategorii osób zaliczanych do grupy docelowej dla właściwych naborów.

W dniu 6 grudnia 2023 r. Minister Funduszy i Polityki Regionalnej przyjął znowelizowane Wytyczne dotyczące realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027, wprowadzając zmiany wynikające ze znowelizowanych przepisów ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, które weszły w życie 1 listopada 2023 r. Wprowadzono zgodnie z ustawą pojęcie i definicje mieszkań wspomaganych i mieszkań treningowych. Ponadto Wytyczne EFS+ wprowadziły pojęcie „innych mieszkań, w których są oferowane usługi społeczne i wsparcie osób je zamieszkujących, zwanych dalej „mieszkaniem z usługami/ze wsparciem”. Zgodnie z Wytycznymi EFS+ (Sekcja 4.3.3. Usługi w mieszkaniach, pkt 7) „w przypadku realizacji wsparcia w mieszkaniach z usługami/ze wsparciem, IZ RP w porozumieniu z właściwym ROPS określa minimalny standard tych usług”. Nienaruszalne są tylko zasady dotyczące maksymalnej liczby osób w mieszkaniu, liczby osób przypadających na jeden pokój, jak również kwestia koncentracji mieszkań i ich lokalizacji.

W związku z powyższym wystąpiły nowe warunki prawne umożliwiające zróżnicowane podejścia w zależności od potrzeb lokalnych oraz potrzeb mieszkańców jak również roli organizacji społeczeństwa obywatelskiego w ich realizacji.

Propozycja uporządkowania tej usługi przez grupę niezależnych ekspertów ds. rozwoju usług społecznych i zdrowotnych Polskiego Komitetu Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu EAPN opiera się na stosowanych już w praktyce doświadczeniach lokalnych.

Mieszkania ze wsparciem oparte są przede wszystkim na systemie mieszkaniowym (umowa najmu) i są „wyższym” etapem reintegracji, związanym z wyższym poziomem niezależności i samodzielności życiowej. Mieszkania z usługami kierowane są do osób, które potrzebują bardziej intensywnego wsparcia i pośrednictwa w administrowaniu i korzystaniu z mieszkania. Jednocześnie usługa ta wypełnia luki mieszkań treningowych i wspomaganych np. szersze są funkcje interwencyjne (gdzie nie trzeba prowadzić treningu bo osoby są z interwencji), ochronne (np. dla osób doświadczających przemocy albo ofiar handlu ludźmi, gdzie mieszkania muszą być ukryte i tajne) czy opiekuńcze (dla osób potrzebujących całodobowego wsparcia).

Ponadto zgodnie z zapisami *Wytycznych dotyczących realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021-2027*, w przypadku realizacji wsparcia w mieszkaniach z usługami/ze wsparciem, IZ RP w porozumieniu z właściwym ROPS określa minimalny standard tych usług. Efektem konsultacji jest doprecyzowanie podejścia w kontekście deinstytucjonalizacji oraz w wybranych aspektach o charakterze szczegółowym.

1. Zasady ogólne

Proces deinstytucjonalizacji systemu wsparcia społecznego zakłada przejście od opieki opartej na instytucjach do zindywidualizowanych form wsparcia w środowisku lokalnym. Kluczowym elementem tego procesu jest rozwój mieszkań z usługami

i mieszkań ze wsparciem, które stanowią realną alternatywę dla opieki instytucjonalnej, umożliwiając osobom potrzebującym prowadzenie życia w społeczności i zgodnie z własnymi wyborami.

Mieszkania te realizują **miękkie kryteria deinstytucjonalizacji**, stanowiące praktyczne odzwierciedlenie zasad Europejskiej Strategii na rzecz Praw Osób z Niepełnosprawnościami oraz Krajowego Planu Działań na rzecz Deinstytucjonalizacji. Kryteria te obejmują w szczególności:

- **Zindywidualizowanie wsparcia** – usługi dostosowane do potrzeb konkretnej osoby, z poszanowaniem jej autonomii i tempa zmian;
- **Ciągłość wsparcia** – zapewnienie trwałości pomocy niezależnie od zmieniających się okoliczności życiowych uczestnika;
- **Brak przymusu wspólnego zamieszkiwania** – możliwość wyboru formy i miejsca zamieszkania zgodnie z preferencjami osoby;
- **Brak izolacji i integracja ze społecznością lokalną** – mieszkania są częścią lokalnej wspólnoty, a nie wydzielonymi strukturami o charakterze instytucjonalnym;
- **Samostanowienie i wybór** – zapewnienie prawa do decydowania o własnym życiu, usługach i codziennych sprawach;
- **Bezpieczeństwo i stabilność mieszkaniowa** – oparte na umowie najmu lub równoważnym tytule prawnym, dającym mieszkańcom realne prawa lokatorskie;
- **Elastyczność formy i czasu pobytu** – możliwość korzystania z mieszkań w formule tymczasowej, przejściowej lub długoterminowej, w zależności od potrzeb;
- **Rozproszenie mieszkań w przestrzeni lokalnej** – unikanie koncentracji, co sprzyja integracji społecznej i zapobiega tworzeniu nowych form instytucjonalizacji.

Wdrażanie powyższych zasad w standardach mieszkań z usługami i ze wsparciem ma na celu zapewnienie osobom wymagającym wsparcia – warunków do prowadzenia niezależnego życia w środowisku lokalnym, w atmosferze godności, podmiotowości i wzajemnego szacunku.

3. Mieszkania ze wsparciem

Mieszkania ze wsparciem co do zasady to inna forma usług realizowanych w lokalnych społecznościach niż mieszkania treningowe i mieszkania wspomagane zdefiniowane w ustawie o pomocy społecznej. Mieszkanie ze wsparciem to forma usługi realizowanej w lokalnej społeczności w zakresie zapewnienia lub utrzymania mieszkania oraz zapewnienia usług towarzyszących umożliwiających prowadzenie niezależnego życia, samodzielne funkcjonowanie lub wspierających osoby w codziennym funkcjonowaniu.

W mieszkaniach ze wsparciem oferowane są usługi społeczne, a w razie potrzeby również zdrowotne (świadczone na zasadach ogólnych wynikających z Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce i Wytycznych EFS+) oraz wsparcie osób je zamieszkujące.

Mieszkania ze wsparciem to przede wszystkim usługa zapewnienia mieszkania i wsparcia w zamieszkiwaniu na podstawie umowy najmu. Oznacza to, że osoba korzystająca z mieszkania ze wsparciem zawiera lub posiada standardową umowę najmu zapewniającą prawa i obowiązki lokatorskie. Umowa najmu określona jest w oparciu o zapisy przepisów m.in.

- ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny,
- ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego,
- oraz w oparciu o zapisy w prawa lokalnego.

Jednocześnie na podstawie ustawy o pomocy społecznej lub innych ustaw i programów mieszkańcy mogą być objęci wsparciem, które zapewnia jednostka samorządu terytorialnego lub organizacja pozarządowa. Na usługi i wsparcie realizowane w mieszkaniu ze wsparciem możliwe jest zawarcie oddzielnego kontraktu lub programu.

Mieszkania ze wsparciem mogą mieć różną formę własności m.in. mogą to być mieszkania publiczne w tym gminne mieszkania komunalne lub mieszkania Skarbu Państwa, mogą to także być mieszkania prywatne osób fizycznych.

Mieszkania ze wsparciem mogą być wynajmowane zarówno przez jednostki samorządu terytorialnego jak i organizacje pozarządowe, a także przez inne podmioty, w tym Społeczne Agencje Najmu.

Mieszkania ze wsparciem to usługi w społeczności lokalnej które polegać mogą na wynajęciu lokalu mieszkalnego i zapewnieniu niezbędnego wsparcia jak i wsparciu w zamieszkiwaniu wraz z zapewnieniem usług społecznych i zdrowotnych (na zasadach ogólnych). W praktyce oznacza to, że możliwe jest zawieranie umów najmu i udostępnianie mieszkań, jak i wspieranie osób, które mają już umowy najmu i korzystają z mieszkań, jednak potrzebują wsparcia (np. osoby wcześniej doświadczające bezdomności).

Grupami docelowymi mieszkań ze wsparciem są **kategorie osób wskazanych jako grupa docelowa w niniejszym naborze (problem bezdomności)**, jednakże beneficjent powinien zapewnić dodatkowe preferencje dla osób spełniających także poniższe kryteria:

- osoby z niepełnosprawnością;
- osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym wymagające całodobowej opieki;
- osoby starsze;
- osoby z problemami zdrowia psychicznego;
- osoby objęte ochroną międzynarodową lub ochroną krajową.

Główną potrzebą, na którą odpowiadają mieszkania ze wsparciem jest docelowo zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych oraz integracja społeczna osób/rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym lub osób potrzebujących wsparcia poprzez ich włączenie społeczne z wykorzystaniem zasobów lokalnej społeczności.

Główne cele dla realizacji mieszkań ze wsparciem jest zapewnienie stabilności i bezpieczeństwa mieszkaniowego, niezależne życie, zdrowienie i dobrostan a także integracja społeczna.

W mieszkaniach ze wsparciem nie obowiązuje skierowanie i decyzja administracyjna stosowane w systemie pomocy społecznej.

Mieszkania z ze wsparciem mogą mieć formułę długoterminową, a nawet docelową, jak również tymczasową i przejściową.

Przykłady grup korzystających z mieszkań ze wsparciem: Osoba doświadczająca bezdomności wspierana zgodnie z metodą Najpierw Mieszkanie powinna trafić do mieszkania ze standardową umową najmu (wymóg metody). Nie ma takiej możliwości w mieszkaniu treningowym czy wspomagany - wymagane jest wprowadzenie i prowadzenie mieszkań ze wsparciem.

Mieszkania ze wsparciem muszą realizować wszystkie zasady ich dotyczące określone w Wytycznych EFS+.

4. Mieszkania z usługami

Odbiorcami mieszkań z usługami mogą być analogicznie jak w przypadku mieszkań treningowych i wspomaganych, zgodnie z art. 53 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, osoby pełnoletnie, które poza możliwością zaliczenia do grupy docelowej dla niniejszego naboru (problem bezdomności) ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w szczególności osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz osoby pełnoletnie wymagające usług w zakresie opieki całodobowej .

To mieszkania, których formuła funkcjonowania jest oparta o rozwiązania dotyczące mieszkań treningowych i wspomaganych, ale otwiera się na nowe podmioty prowadzące i nowe grupy odbiorców wsparcia. Wprost wskazuje także istotne funkcje tych mieszkań (np. interwencyjne, ochronne, opiekuńcze, wytchnieniowe, readaptacyjne), które nie wynikają bezpośrednio z rozwiązań ustawowych. Mogą być zatem znacznie bardziej elastyczne w kontekście dostarczanych usług dopasowując je do indywidualnych potrzeb. Dotyczy to w szczególności osób będących odbiorcami mieszkań z usługami oraz określenia, iż liczba godzin wsparcia oraz rodzajów wsparcia powinna być stosowana elastycznie i być zindywidualizowana zgodnie z potrzebami.

Mieszkania z usługami kierowane są do osób, które potrzebują bardziej intensywnego wsparcia i pośrednictwa w administrowaniu i korzystaniu z mieszkania. Jednocześnie usługa ta wypełnia luki mieszkań treningowych i wspomaganych np. szersze są funkcje np. interwencyjne (gdzie nie trzeba prowadzić treningu bo osoby są z interwencji), ochronne (np. dla osób doświadczających przemocy albo ofiar handlu ludźmi, gdzie mieszkania muszą być ukryte i tajne) czy opiekuńcze (dla osób potrzebujących całodobowego wsparcia).

Przykłady grup korzystających z mieszkań z usługami: Osoba doświadczająca bezdomności, starsza, z niepełnosprawnościami, ubezwłasnowolniona. Najczęściej uznaje się będzie że to osoba wymagająca całodobowej opieki, która nie ma możliwości korzystania z mieszkania wspomagane, a jedyną opcją jest placówka całodobowa. Tymczasem takie osoby są w stanie odnaleźć się i funkcjonować w mieszkaniu z usługami, w tym np. opiekuńczymi.

- Osoba doświadczająca przemocy — na potrzeby interwencji gdzie nie ma uzasadnienia i potrzeby realizacji treningu samodzielności wymaganego w mieszkaniach treningowych (mieszkania o charakterze interwencyjnym, ochronnym i ukrytym).

W mieszkaniach z usługami nie obowiązuje skierowanie i decyzja administracyjna stosowane w systemie pomocy społecznej. W tym przypadku obowiązuje umowa cywilno-prawna pomiędzy podmiotem zarządzającym mieszkaniem, a osobą korzystającą. Możliwe i rekomendowane jest zastosowanie w uzasadnionych sytuacjach w następnej kolejności umowy najmu.

Wszystkie pozostałe elementy standardu powinny być stosowane zgodnie z Wytycznymi EFS+.

5. Mieszkania z usługami/ze wsparciem a organizacje społeczeństwa obywatelskiego

Kwestia prowadzenia mieszkań z usługami/ze wsparciem przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego jest istotna z uwagi na fakt, iż mieszkania wspomagane oraz mieszkania treningowe mogą być zgodnie z art. 53 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej prowadzone przez:

- 1) każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej;
- 2) organizację pozarządową, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, oraz podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 tej ustawy, prowadzące działalność w zakresie pomocy społecznej, pieczy zastępczej lub integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – na zasadach określonych w art. 25.

Oznacza to, iż wsparcie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego+ w ramach programów regionalnych nie jest możliwe w ramach bezpośredniego konkursu dotyczącego mieszkań treningowych i wspomaganych, skierowanego do organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

W takim przypadku możliwa jest natomiast realizacja projektów o charakterze partnerskim pomiędzy jednostką samorządu terytorialnego a organizacją pozarządową, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, lub podmiotem wymienionym w art. 3 ust. 3 tej ustawy, prowadzącymi działalność w zakresie pomocy społecznej, pieczy zastępczej lub integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (na zasadach określonych w art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz. U. poz. 1079).

Jednak samodzielna realizacja projektu dotyczącego mieszkań wspomaganych i treningowych jest możliwa tylko w przypadku, gdy jest to zadanie zlecone przez jednostkę samorządu terytorialnego. Oznacza to, iż beneficjentem może być jednostka samorządu terytorialnego, która następnie zleci zadanie, lub będzie realizować projekt partnerski jednostki samorządu terytorialnego z organizacją.

W przypadku realizacji w niniejszym naborze wsparcia wyłącznie w formie mieszkania z usługami/ze wsparciem wnioskodawca może być samodzielna organizacja pozarządowa.

W każdym z powyższych wariantów należy jednak pamiętać o wymogach w zakresie zachowanie trwałości instytucjonalnej oferowanego wsparcia zgodnie z kryterium dostępu nr 12.

6. Standard pomieszczeń w mieszkaniu ze wsparciem/z usługami

Minimalna powierzchnia użytkowa przypadająca dla jednej osoby korzystającej z mieszkania z usługami/ze wsparciem nie może być mniejsza niż 12 m² – analogicznie do rozwiązań obowiązujących w mieszkaniach treningowych i wspomaganych.

Mieszkanie z usługami/ze wsparciem, oprócz pomieszczeń mieszkalnych, składa się z:

1. ogólnodostępnej kuchni lub aneksu kuchennego;
2. łazienki;
3. wydzielonego ustępu lub miski ustępowej w łazience;
4. przestrzeni komunikacji wewnętrznej.

W przypadku gdy mieszkanie z usługami/ze wsparciem składa się z więcej niż jednego pomieszczenia mieszkalnego i z jednego aneksu kuchennego, to aneks ten znajduje się w pomieszczeniu przeznaczonym do wspólnego użytku mieszkańców.

W przypadku gdy mieszkanie z usługami/ze wsparciem składa się z pomieszczeń mieszkalnych z aneksami kuchennymi, to aneksy te są przeznaczone do wyłącznego użytku osób zamieszkujących te pomieszczenia.

Pomieszczenia w mieszkaniu z usługami/ze wsparciem, w którym ze wsparcia korzystają osoby niepełnosprawne, są dostosowane do ich potrzeb, a w przypadku korzystania ze wsparcia przez osoby niepełnosprawne fizycznie, pomieszczenia

w mieszkaniu z usługami/ze wsparciem są pozbawione barier architektonicznych i dostępne dla tych osób z zewnątrz.

W pomieszczeniu mieszkalnym każdej osobie zapewnia się co najmniej:

- 1) łóżko lub tapczan;
- 2) szafę ubraniową;
- 3) szafkę nocną;
- 4) krzesło lub fotel.

Ogólnodostępna kuchnia lub aneks kuchenny są wyposażone w:

- 1) kuchenkę;
- 2) zlewozmywak;
- 3) chłodziarkę;
- 4) meble kuchenne, sprzęt i naczynia do przygotowywania i spożywania posiłków.

Łazienka jest wyposażona w:

- 1) wannę lub natrysk;
- 2) umywalkę;
- 3) miskę ustępową, jeżeli nie ma wydzielonego ustępu;
- 4) odpowiednie uchwyty i siedziska niezbędne do korzystania z elementów wyposażenia łazienki – w przypadku gdy z mieszkania korzystają osoby niepełnosprawne, osoby w podeszłym wieku lub przewlekle chore.

Wydzielony ustęp jest wyposażony w umywalkę.

Mieszkania z usługami/ze wsparciem są wyposażone w pralkę automatyczną, a także telewizor lub komputer z dostępem do Internetu, mieszczący się w części ogólnodostępnej mieszkania lub w każdym pomieszczeniu mieszkalnym.

Liczba miejsc w mieszkaniu z usługami/ze wsparciem nie może być większa niż 3, chyba że większa liczba miejsc wynika z faktu bycia rodziną w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (zgodnie z art. 6 pkt 14 ustawy: „rodzina – osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące”). Pokoje w mieszkaniu powinny być 1-osobowe.

W przypadku nieruchomości, w której znajduje się do 8 lokali włącznie, mieszkania z usługami/ze wsparciem mogą stanowić 50% lokali. W nieruchomości o większej liczbie lokali, maksymalna liczba takich mieszkań wynosi 4 i 25% nadwyżki liczby lokali powyżej 4.

W przypadku mieszkań, w których przebywa jedna osoba, mieszkania te mogą stanowić 100% lokali w przypadku nieruchomości, w której znajduje się do 8 lokali włącznie, a w przypadku większych nieruchomości — odpowiednio 25% nadwyżki liczby lokali powyżej 8.

Wszelkie odstępstwa od wyżej wymienionych wymogów zostaną szczegółowo uzasadnione w koncepcji realizacji projektu stanowiącej załącznik do wniosku o dofinansowanie.

7. Standard usług w mieszkaniach ze wsparciem/z usługami

W ramach minimalnego standardu usług świadczonych w mieszkaniu z usługami/ze wsparciem możliwe jest zapewnienie wsparcia/usług obejmujących (w zależności od indywidualnego zapotrzebowania):

- a. realizację indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności;
- b. usługi opiekuńcze (np. pomoc w przemieszczaniu, utrzymaniu higieny osobistej; ubieraniu się, praniu i sprzątaniu, zakupach, przygotowywaniu posiłków);
- c. praca socjalna (np. efektywne zarządzanie czasem, nauka prowadzenia gospodarstwa domowego, pomoc w podjęciu i utrzymaniu zatrudnienia – jeśli uczestnik jest zdolny do wykonywania pracy);
- d. wsparcie w realizacji kontaktów społecznych (umiejętność utrzymywania więzi rodzinnych, rozwiązywania konfliktów, rozwijania autonomii decyzyjnej, uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej);
- e. pomoc asystenta osoby z niepełnosprawnością;
- f. pomoc asystenta osoby w kryzysie bezdomności;
- g. poradnictwo prawne;

- h. usługi mediacyjne i doradcze w zakresie zarządzania finansami oraz wsparcie w negocjacjach spłat zadłużeń;
- i. wsparcie psychologiczne, psychoterapia, terapia uzależnień;
- j. działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców (także w przypadku rodzin zagrożonych przemocą domową);
- k. grupy wsparcia;
- l. wsparcie w związku z zakończeniem leczenia odwykowego;
- m. działania mające na celu integrację uczestników projektu, np. grupy rozwojowe, wydarzenia kulturalne, sportowe i rozrywkowe dla uczestników projektu, spotkania tematyczne, warsztaty kompetencji;
- n. usługi o charakterze treningowym polegające na rozwijaniu lub utrwalaniu umiejętności praktycznych, służących prowadzeniu niezależnego życia w zakresie: samoobsługi, zaspokajania codziennych potrzeb życiowych, w tym przygotowywania posiłków, efektywnego zarządzania czasem, efektywnego zarządzania finansami, prowadzenia gospodarstwa domowego, załatwiania spraw osobistych i urzędowych, utrzymywania więzi rodzinnych, rozwiązywania konfliktów interpersonalnych i rozwijania autonomii decyzyjnej, uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej, poszukiwania pracy oraz utrzymania zatrudnienia;
- o. usługi mające na celu utrzymanie lub rozwijanie niezależności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości: usługi bytowe, praca socjalna oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji kontaktów społecznych;
- p. **dodatkowo** – możliwa jest również realizacja usług **zdrowotnych** zgodnie z zapisami *Wytycznych dotyczących realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021-2027*. Są to usługi o charakterze profilaktycznym i diagnostycznym, np. konsultacje z lekarzem, ratownikiem medycznym, pielęgniarką, diagnoza psychiatryczna. Ponadto osoby w kryzysie bezdomności lub wykluczone z dostępu do mieszkań potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, które są objęte opieką długoterminową (dysponują stosownym zaświadczeniem lekarskim w tym zakresie) mogą uzyskać wsparcie w postaci usług zdrowotnych pod warunkiem, że będzie to wsparcie towarzyszące,

uzupełniające w stosunku do usługi opiekuńczej świadczonej w projekcie (np. w mieszkaniu).

W przypadku mieszkań z usługami, pełniących **funkcję wspomaganą** lub **opiekuńczą**, oferowane są usługi obejmujące pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu, takich jak przemieszczanie się, utrzymywanie higieny osobistej, ubieranie się, dla osób z niepełnosprawnością, w podeszłym wieku lub przewlekle chorych, świadczone są w różnych porach dnia i adekwatnie do występujących potrzeb przez 7 dni w tygodniu, w godz. 06:00-22:00, przy czym ich liczba może ulec zwiększeniu w zależności od sytuacji określonej przez pracownika socjalnego/asystenta osoby w kryzysie bezdomności. W mieszkaniach z usługami o charakterze opiekuńczym, tego typu pomoc może być również dostępna całodobowo.

W przypadku mieszkań ze wsparciem, w których realizowane jest wsparcie zgodnie z metodą **Najpierw Mieszkanie**, sposób realizacji usług dla uczestników projektu jest zgodny z zasadami zawartymi w *Podręczniku - modelu Najpierw Mieszkanie – rekomendacje wdrażania na podstawie doświadczeń realizacji projektu Housing First – Najpierw Mieszkanie w Gdańsku, Warszawie i we Wrocławiu*, red. Elżbieta Szadura-Urbańska, Piotr Olech, Wrocław 2022.

W zależności od możliwości psychofizycznych uczestników projektu oraz charakteru przeznaczonego dla nich wsparcia, usługi mogą być realizowane jako usługi w środowisku.

W sprawach nieuregulowanych w powyższym standardzie stosuje się zapisy odnoszące się do tej formy wsparcia, wynikających z: Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 30 października 2023 r. w sprawie mieszkań treningowych i wspomaganych, Wytycznych dotyczących realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021-2027 z dnia 6 grudnia 2023 r.

W każdy przyjętym rozwiązaniu w zakresie mieszkań ze wsparciem/z usługami należy stosować podejście elastyczne i lokalne dostosowanie rozwiązań.

W uzasadnionych sytuacjach istnieje możliwość dostosowania warunków wsparcia do potrzeb uczestników oraz lokalnego kontekstu społecznego i mieszkaniowego (uwzględniając kategorie osób wchodzących w skład grupy docelowej w naborze).

Nie należy zobowiązywać osób objętych wsparciem obowiązkiem stosowania dwóch umów (najem + umowa o świadczenie usług). Istnieje wymóg jednej umowy cywilnoprawnej, gwarantującej bezpieczeństwo mieszkaniowe i dostęp do usług.

W zakresie usługi i sposobu skierowania zrezygnowano z obowiązku przeprowadzania formalnego wywiadu środowiskowego – zastępuje go zgłoszenie, potrzeba przygotowana przez zespół wspierający (np. pracownik socjalny, asystent, psycholog). Dzienny zakres godzinowy wsparcia określany jest indywidualnie.

Standard opracowany na podstawie:

1. *Mieszkania z usługami i mieszkania ze wsparciem.*

Rekomendacje grupy niezależnych ekspertów ds. rozwoju usług społecznych i zdrowotnych Polskiego Komitetu Europejskiej Sieci Przeciwdziałania Ubóstwu EAPN.

2. *Podręcznik – Model Najpierw Mieszkanie – rekomendacje wdrażania*

Doświadczenia z realizacji projektu Housing First – Najpierw Mieszkanie w Gdańsku, Warszawie i we Wrocławiu, red. Elżbieta Szadura-Urbańska, Piotr Olech, Wrocław 2022.

3. Konsultacje

pomiędzy Departamentem Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego i Regionalnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Zielona Góra 2025.

8. Systematyka mieszkań treningowych, mieszkań wspomaganych oraz mieszkań ze wsparciem i usługami

Załącznik

Systematyka mieszkań treningowych, mieszkań wspomaganych oraz mieszkań ze wsparciem i usługami

Cecha mieszkania	Mieszkania treningowe i wspomagane Ustawa o pomocy społecznej art. 53 i rozporządzenie	Mieszkania treningowe i wspomagane Wytyczne EFS+	Mieszkania ze wsparciem – rekomendacje eksperckie adresowane do IZ i ROPS, które zgodnie z Wytycznymi EFS+ przygotowują standardy mieszkań z usługami/ze wsparciem	Mieszkania z usługami – rekomendacje eksperckie adresowane do IZ i ROPS, które zgodnie z Wytycznymi EFS+ przygotowują standardy mieszkań z usługami/ze wsparciem
Najem lokalu	Zakaz	W zakresie projektów współfinansowanych ze środków EFS+, zgodnie z zaleceniami z Komentarza do Wytycznych EFS+, „ważne jest, aby osoba korzystająca z tego rodzaju pomocy, otrzymywała na czas realizacji projektu odpowiedni tytuł prawny (np. umowę najmu lub kontrakt). Tytuł ten powinien być dostosowany do charakteru mieszkania, które może oferować wsparcie krótkoterminowe (o charakterze treningowym) i długoterminowe (o charakterze wspomagany)”.	Rekomendowany	Fakultatywny

Podmioty prowadzące	1) Każda jednostka organizacyjna pomocy społecznej; 2) organizacja pozarządowa, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, oraz podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 tej ustawy, prowadzące działalność w zakresie pomocy społecznej, pieczy zastępczej lub integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – na zasadach określonych w art. 25. <u>W uproszczeniu: NGO mogą prowadzić mieszkania wyłącznie na zlecenie samorządu.</u>	Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej	Szerszy katalog podmiotów uprawnionych do prowadzenia mieszkań niż w ustawie o pomocy społecznej 1) Każda JST lub jej jednostka organizacyjna (w praktyce oznacza to że mogą mieszkania prowadzić także jednostki spoza systemu pomocy społecznej) 2) Każda organizacja pozarządowa (art. 3 ust 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) samodzielnie	Szerszy katalog podmiotów uprawnionych do prowadzenia mieszkań niż w ustawie o pomocy społecznej 1) Każda JST lub jej jednostka organizacyjna (w praktyce oznacza to że mogą mieszkania prowadzić także jednostki spoza systemu pomocy społecznej) 2) Każda organizacja pozarządowa (art. 3 ust 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) samodzielnie
Grupa docelowa	Osoba pełnoletnia , która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w codziennym	Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej	Przede wszystkim: osoby w kryzysie bezdomności, dotknięte wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożone bezdomnością;	Szerszy katalog osób uprawnionych niż w pozostałych rodzajach mieszkań, obejmujący także: Osoby pełnoletnie lub rodziny, które ze względu na

	funkcjonowaniu, <u>ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki</u>, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie bezdomnej, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, okręgowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach Mieszkanie wspomagane jest <u>w szczególności</u> przeznaczone dla: 1) osoby niepełnosprawnej, w tym osoby		• osoby z niepełnosprawnością; • osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym wymagające całodobowej opieki; • osoby wychodzące i opuszczające system pieczy zastępczej lub instytucje dla dzieci i młodzieży; • osoby starsze; • osoby z problemami zdrowia psychicznego; • osoby objęte ochroną międzynarodową lub ochroną krajową.	trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia, <u>w tym osoby wymagające usług w zakresie opieki całodobowej</u>, w szczególności osoby z zaburzeniami psychicznymi, <u>osoby w kryzysie bezdomności, dotknięte wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożone bezdomnością, osoby opuszczające pieczę zastępczą</u> w rozumieniu przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, okręgowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach

	niepełnosprawnej fizycznie lub osoby z zaburzeniami psychicznymi 2) osoby w podeszłym wieku lub przewlekle chorej.			• osoby niepełnoletnie, które wymagają opieki całodobowej • osoby niepełnoletnie między 15 a 18 rokiem życia przebywające w systemie pieczy zastępczej, które potrzebują trenować samodzielność i niezależność przed opuszczeniem systemu pieczy zastępczej na stałe.
Funkcje	TRENINGOWE W mieszkaniu treningowym świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz naukę w obszarze rozwijania lub utrwalania niezależności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, <u>w celu umożliwienia prowadzenia niezależnego życia</u> WSPOMAGANE W mieszkaniu wspomagającym świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji	Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej	Główną potrzebą, na którą odpowiadają mieszkania ze wsparciem jest docelowo zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych oraz integracja społeczna osób/rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i potrzebujących wsparcia poprzez ich włączenie społeczne z wykorzystaniem zasobów lokalnej społeczności. Główne cele dla realizacji mieszkań ze wsparciem to zapewnienie stabilności i bezpieczeństwa mieszkaniowego, niezależne życie, zdrowienie i dobrostan a także integracja społeczna.	Mieszkania z usługami mogą pełnić w szczególności następujące funkcje: 1) Treningową, 2) Wspomaganą 3) Wytchnieniową 4) Interwencyjną 5) Rehabilitacji społecznej

	kontaktów społecznych, <u>w celu utrzymania lub rozwijania niezależności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości.</u>			
Minimalny standard usług	Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej i rozporządzeniem w sprawie mieszkań treningowych i wspomaganych	Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej i rozporządzeniem w sprawie mieszkań treningowych i wspomaganych	Zgodnie z Wytycznymi EFS+ Zasady niewskazane w Wytycznych określa IZ RP we współpracy z ROPS.	Zgodnie z Wytycznymi EFS+ Zasady niewskazane w Wytycznych określa IZ RP we współpracy z ROPS.
Minimalny standard pomieszczeń	12 m ²	Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej	Zgodnie z Wytycznymi EFS+ Zasady niewskazane w Wytycznych określa IZ RP we współpracy z ROPS.	Zgodnie z Wytycznymi EFS+ Zasady niewskazane w Wytycznych określa IZ RP we współpracy z ROPS.
Maksymalna liczba osób w mieszkaniu	Liczba osób w mieszkaniu nie może być wyższa niż 6.	Wymogi bardziej restrykcyjne niż w ustawie o pomocy społecznej. Liczba miejsc w mieszkaniu nie może być większa niż 3, chyba że większa liczba miejsc wynika z faktu bycia rodziną w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.	Zgodnie z Wytycznymi EFS+	Zgodnie z Wytycznymi EFS+
Maksymalna liczba osób w pokoju	W jednym pomieszczeniu mieszkalnym nie więcej niż 2 osoby.	Wymogi bardziej restrykcyjne niż w ustawie o pomocy społecznej. Pokoje w mieszkaniu powinny być 1-osobowe.	Zgodnie z Wytycznymi EFS+	Zgodnie z Wytycznymi EFS+
Zasady dot. rozproszenia mieszkań	Brak	Wymogi bardziej restrykcyjne niż w ustawie o pomocy społecznej. Mieszkania nie mogą być zlokalizowane na nieruchomości,	Zgodnie z Wytycznymi EFS+	Zgodnie z Wytycznymi EFS+

		na której znajduje się placówka opieki instytucjonalnej, rozumiana zgodnie z definicją zawartą w wykazie pojęć w Wytycznych EFS+. W przypadku nieruchomości, w której znajduje się do 8 lokali włącznie, mieszkania treningowe, wspomagane lub mieszkania z usługami/ze wsparciem mogą stanowić 50% lokali. W nieruchomości o większej liczbie lokali, maksymalna liczba takich mieszkań wynosi 4 i 25% nadwyżki liczby lokali powyżej 4. W przypadku mieszkań, w których przebywa jedna osoba, mieszkania te mogą stanowić 100% lokali w przypadku nieruchomości, w której znajduje się do 8 lokali włącznie, a w przypadku większych nieruchomości — odpowiednio 25% nadwyżki liczby lokali powyżej 8.		
Okres pobytu	Treningowe – określony Wspomagane – określony lub w przypadku OzN ze stopniem umiarkowanym lub znaczny lub w przypadku innych osób w uzasadnionych przypadkach na czas nieokreślony	Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej	Czas nieokreślony lub określony Pobyty długoterminowe Przejściowe lub tymczasowe Określa IZ RP we współpracy z ROPS	Czas nieokreślony lub określony Pobyty długoterminowe Przejściowe lub tymczasowe Określa IZ RP we współpracy z ROPS

Sposób skierowania	JST - Decyzja, wydawana po dokonaniu ustaleń między podmiotem kierującym do tej formy wsparcia, podmiotem prowadzącym mieszkanie treningowe lub wspomagane oraz osobą ubiegającą się o pobyt w tym mieszkaniu lub jej przedstawicielem ustawowym, zwanych dalej „kontraktem mieszkaniowym” NGO na zlecenie JST – umowa cywilno-prawna	Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej	Nie obowiązuje decyzja ani kontrakt, podstawą świadczenia usług w mieszkaniu jest umowa cywilno-prawna. Ze względu na specyfikę tej formuły jednocześnie z mieszkańcem podpisywana jest umowa najmu, aby uzyskać pełnię praw lokatorskich i to ona jest kluczowa.	Nie obowiązuje skierowanie lub decyzja administracyjna, podstawą świadczenia usług w mieszkaniu jest umowa cywilno-prawna. Możliwe i rekomendowane jest zastosowanie w następnej kolejności umowy najmu.
Obowiązek zgłoszenia do rejestru wojewody	Tak	Tak	Nie	Nie